

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 1/2011 vp

Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2012—2015

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä lokakuuta 2011 lähettäessään valtioneuvoston selonteon valtiontalouden tarkistetuista kehyksistä vuosille 2012—2015 (VNS 1/2011 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutesaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle viimeistään 28 päivänä lokakuuta 2011.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- valtiosihteeri Pertti Torstila, apulaisosastopäällikkö Anu Laamanen, yksikönpäällikkö Timo Olkkonen ja taloussuunnittelupäällikkö Katja Bordi, ulkoasiainministeriö

- budjettisihteeri Päivi Valkama, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Helinä Kokkarinen, sisäasiainministeriö
- kehityspoliittinen asiantuntija Pauliina Saares, Kehitysyhteistyön palvelukeskus - KEPA.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Viitetiedot

Valiokunta on tässä yhteydessä käsitellyt myös asiaa HE 59/2011 vp — valtion talousarvioksi vuodelle 2012.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä ja keskeiset johtopäätökset

Ulkoasiainvaliokunta käsittelee ulkoasiainministeriön hallinnonalaa keskittyen valtioneuvoston selontekoon valtiontalouden kehyksistä vuosille 2012—2015 (kehyspäättös). Menokehykset nousevat vuoteen 2015 mennessä 1,296 miljardiin euroon, mikä vastaa noin 3 prosentin osuutta koko valtionhallinnon menoista. Kehyskauden loppuun mennessä leikkausten

taso on noin 140 miljoonaa euroa vuonna 2015 verrattuna aikaisempaan kehykseen, tästä toimintamenojen supistukset ovat noin 10 miljoonaa euroa vuosittain. Ulkoasiainministeriön ensi vuoden talousarvioesitys on 1,283 miljardia euroa, jossa on kasvua edellisestä vuodesta 1 prosentti. Edustustojen nettomenot ovat yli puolet ministeriön toimintamenoista. Kansainvälisen toimintaympäristön muutos mm. kansalaispalvelujen kasvu (tapauksia on vuosittain 45 000), lisääntyneet turvallisuusriskit ja

tietoliikenteen ajanmukaistaminen lisäävät kustannuspaineita entisestään.

Hallitusohjelman mukaan Suomen ulkomaan-edustustot muodostavat globaalisti kattavan toimipisteverkon, jonka toimintaedellytykset hallitus haluaa turvata. Vaikean taloustilanteen johdosta ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi on selvää, että myös ulkoasiainhallinnon tulee sopeuttaa toimintojaan ja rationalisoida rakenteitaan säästöjen aikaansaamiseksi. Ulkoasiainministeriö on aloittanut säästö- ja sopeutustoimet. Valiokunta pitää tärkeänä, että niitä jatketaan ja että esim. edustustoverkkoa, henkilöstöresursseja ja toimintatapoja arvioidaan ja modernisoidaan muuttuvien tarpeiden ja prioriteettien valossa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ministeriön toimintaa sekä rakenteita joudutaan leikkaamaan vielä merkittävästi, mikäli eduskunta ei päättä lisätä ulkoasiainministeriön määrärahoja. Leikkaukset supistaisivat edustustoverkkoa laajamittaisesti ja vaikeuttaisivat ulkoasiainhallinnon ydintehtävien hoitoa.

Ulkoasiainvaliokunta esittää vakavan huolen ulkoasiainministeriön hallinnonalaan kohdistuvien leikkausten yhteisvaikutuksesta ulkoasianhallinnon ydintehtäviin. Edustustoverkon laajamittaisella supistamisella (n. 15 prosenttia) yhdessä mm. kriisinhallinnan ja kehitysyhteistyön leikkausten kanssa olisi kauaskantoisia poliittisia ja taloudellisia vaikutuksia. Säästöt heikentäisivät Suomen kansainvälistä toimintakykyä ja vaikutusmahdollisuuksia.

Ulkoasiainvaliokunta esittää, että ulkoasiainhallintoon kohdistuvia leikkauksia ei toteuteta täysimääräisinä. Saadun selvityksen mukaan tarvittaisiin n. 10 miljoonan euron lisämääräraha vuosittain, jotta laajamittaiselta edustustoverkon ja toiminnan supistamiselta vältyttäisiin. Kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseen ollaan perustellusti jatkossakin osoittamassa riittävät määrärahat. Tämä ei saadun selvityksen mukaan kuitenkaan poista painetta leikkauksiin. Valiokunta

esittää, että ulkoasiainministeriön määrärahoja nostetaan 6 miljoonalla eurolla vuosittain, jotta ydintoimintoihin vaikuttavat edustustoverkon supistukset voidaan välttää.

Valiokunta edellyttää ripeällä aikataululla konkreettisia tuloksia Suomi-talokonseptin toimeenpanossa kustannustehokkuudenkin vuoksi.

Valiokunta edellyttää vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi, että ulkoasiainministeriö selvittää edelleen hallinnonalaan kustannustehokkuutta ml. edustustoverkon kustannukset ja laatii toimintasuunnitelman kustannustehokkuuden parantamiseksi. Tämä toimintasuunnitelma tulisi saattaa eduskunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä.

Yksityiskohtaiset perustelut

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanon turvaaminen

Hallitusohjelman mukaan Suomen turvallisuus, hyvinvointi ja menestyksen edellytykset perustuvat laaja-alaiseen yhteistyöhön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa. Poliittikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön. Suomen edustustoverkko on keskeinen väline ulko- ja turvallisuuspolitiikan toteuttamisessa. Globaalissa maailmassa ei ole perusteltua oleellisesti heikentää edustustoverkon toimintaedellytyksiä.

Kehyspäättöksen määrärahaleikkaukset merkitsisivät valiokunnan saaman selvityksen mukaan jopa 15 edustuston sulkemista. Laskennallisten arvioiden mukaan edustustoverkon supistuksella saavutettaisiin n. 6 miljoonan euron vuosittaiset välittömät säästöt kehyskauden loppuun mennessä. Supistuksista saatavia välittömiä säästöjä ei kuitenkaan voida tarkastella irrallisina, koska paine edustustojen sulkemiseen johtuu osaltaan jo pitkään jatkuneesta kustan-

nusten noususta. Arvioiden mukaan edustustojen laajamittaiset lakkautukset ja ulkoasiainhallinnon supistaminen voitaisiin välttää kokonaan — tulevat kustannuspaineet huomioon ottaen — noin 10 miljoonan euron lisämäärärahalla. Säästöpainneiden lisääntyessä kehitysyhteistyöhallinnon vahvistamiseen tarkoitettujen määrärahojen sitominen ennalta määrättyyn henkilötövuosien enimmäismäärään ei valiokunnan näkemyksen mukaan edistä henkilöstöresurssien tehokasta ja joustavaa käyttöä.

Laajamittainen edustustoverkon supistaminen olisi merkittävä heikennys Suomen ulkopoliitiikan hoidossa. Valiokunta korostaa, että valtion voimavarojen kohdentaminen tulee tehdä ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet huomioiden. Edustustojen mahdollisen sulkemisen kautta saavutettavia säästöjä on tarkasteltava Suomen kokonaisedun ja ulkopoliitiikan pitkän aikavälin tavoitteiden ja toisaalta säästöistä aiheutuvien peruuttamattomien poliittisten ja taloudellisten vaikutusten valossa. Edustuston sulkemisella on aina kielteinen vaikutus poliittiseen tai taloudelliseen yhteistyöhön ao. maan kanssa. Valiokunnan arvion mukaan käsittelyssä olevien säästöesitysten yhteisvaikutus on merkittävä. Sen arvioidaan vaikuttavan kielteisesti mm. lyhyen aikavälin tavoitteen, YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyden, toteutumiseen ja sen hoitamiseen 2013—2014.

Ulkoasiainministeriön toiminta, erityisesti viennin edistäminen, on keskeistä Suomen yritysten ja kaupan kasvuedellytysten toteuttamiseksi. Valiokunnan arvion mukaan hallitusohjelman mukainen taloudellisten ulkosuhteiden ohjelman toteuttaminen vaikeutuisi, mikäli edustustoverkon supistukset toteutettaisiin.

Euroopan ulkosuhdehallinnon toiminta ei korvaa poliittisten ja kaupallisten etujen ajamista kansallisesti, esimerkiksi kansalaispalveluja ei voida hoitaa sitä kautta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Pohjoismaiden edustustoyhteistyötä harjoitetaan nykyisin 13:ssa eri kohteessa. Valiokunta pitää pohjoismaista yhteistyötä tärkeänä, mutta se ei saadun selvityksen mukaan ole lisännyt merkittävästi kustannushokkuutta. Valiokunta tukee edellä mainittuja

kehittyviä yhteistyömuotoja, mutta ulkoasiainministeriön voimavarojen leikkaamista ei voida perustaa niiden varaan.

Hallitusohjelman ja talousarvion mukaan edustustoverkon arviointia ja kehittämistä jatketaan. Suomen kansainvälisiä toimintoja (näihin kuuluvat mm. Finpro, FinNode, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit, maahanmuuttotoiminta) on tarkoitus keskittää Suomi-talo-konseptin pohjalta. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä oikeana tavoitteena. Ulkoasiainvaliokunta pitää yhteistyön vahvistamista eri hallinnonalojen kanssa välttämättömänä ja katsoo, että myös tarvittavia rakenteellisia, suurlähetystöihin tukeutuvia toimivaltuudistuksia tulisi arvioida ennakkoluulottomasti. Reviiriristiriidat, jotka saadun selvityksen mukaan ovat osittain puutteellisen yhteistyön taustalla, eivät ole hyväksyttävä syy yhteistyön tehottomuudelle. Nykyisessä tilanteessa se on täysin kestävä peruste. Yhteisenä tavoitteena tulee olla yhteiskunnan kokonaisuus ja valtion voimavarojen tarkoituksenmukainen ja tehokas käyttö. Parhaimmillaan Suomi-talo-konsepti tuo synergiaetuja, ratkaisee toimijoiden välisiä ristiriitoja ja tukee Suomen näkyvyyttä ja vaikutusvaltaa ulkomailla. Konsepti voisi kattaa kaikki suomalaiset julkista tukea saavat yhteisöt ja laitokset.

Lähialueyhteistyön toimintatapoja muutetaan ja varoja leikataan aikaisemmista kehyksistä yhteensä 8 miljoonaa euroa vuoteen 2015 mennessä. Valiokunta pitää Arktisen alueen, Pohjoisen ulottuvuuden ja Itämeren yhteistyötä alueina, joissa Suomella — ml. kansalaisjärjestöt — on asiantuntemusta ja vaikutusmahdollisuus kysymyksissä, joilla on välitöntä merkitystä maamme ympäristölle ja turvallisuudelle. Venäjän ja Suomen viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen välillä on johdonmukaisen yhteistyön tuloksena saavutettu konkreettisia tuloksia mm. jätevesihuollossa. Nyt esitetyt säästötavoitteet vaikeuttavat tätä työtä mm. Suomen puheenjohtajuuskausilla Itämeren alueen neuvostossa (2013—2014) ja Barentsin euroarktisessa neuvostossa (2013—2015).

Valiokunta edellyttää, että hallitus toimii aktiivisesti, jotta lähialueyhteistyölle

osoitetuilla rajallisilla määrärahoilla voidaan vaikuttaa mahdollisimman tehokkaasti kansainvälisen yhteistyön kautta erityisesti ympäristö- ja ydinturvakysymyksissä, ml. kansalaisjärjestöjen toiminta.

Kriisinhallinta

Kehyspäättöksen poliittisissa linjauksissa nostetaan esiin kokonaisvaltaisesta kriisinhallinnasta vain rauhanvälitys, vaikka ao. toiminnalle varatun määrärahan suuruus ei anna tähän välttämättä perusteita. Määräraha pieneni ulkoasiainministeriön esittämästä 1,0 miljoonasta eurosta 400 000 euron vuosittaiseen määrärahaan. Siviilikriisinhallintaan suunnattuja menoja joudutaan leikkaamaan vuodesta 2012 lähtien lähes miljoonalla eurolla vuosittain eli noin 5 prosentilla.

Ulkoasiainministeriön pääluokassa siviilikriisinhallintaan varataan 17,352 miljoonaa euroa vuodelle 2012 (asiantuntijoiden lähettämisestä aiheutuvat menot). Sisäasiainministeriön pääluokassa kotimaan valmiuksien kehittämiseen on varattu 1,695 miljoonaa euroa. Siviilikriisinhallinnan menoista vähintään 80 prosenttia on ns. ODA-kelpoista ja luettavissa kehitysyhteistyömenoihin. Sotilaalliseen kriisinhallintaan osoitetaan yhteensä 123 miljoonaa euroa (UM/ylläpitomenot 56,3 miljoonaa ja PLM / kalusto- ja hallintomenot sekä tarkkailijatoiminta 66,7 miljoonaa euroa). Yhteensä kriisinhallintaoperaatioissa arvioidaan olevan noin 640 henkeä.

Valiokunta korostaa kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan merkitystä ja sen toimeenpanon tehostamista nykyisessä tilanteessa. Kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja kriisinhallinnan roolit ja vastuut ovat erillisiä, mutta toisiaan täydentäviä. Päämääränä tulee olla eri toimintojen yhteisvaikutusten lisääminen. Valiokunta pitää hyvänä, että hallitus on valiokunnan esityksen mukaisesti perustamassa sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan yhteistoiminnan tehostamiseksi vakauttamisrahaston ja hauraiden valtioiden tukemiseksi laaditaan strategia.

Ulkoasiainvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut siviilikriisinhallinnan kasvavaa merkitystä kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osana viimeksi laajemmin turvallisuuspoliittisen selonteon yhteydessä (UaVM 5/2009 vp). Valiokunta toteaa, että kehyspäättöksen määrärahat eivät mahdollista asiantuntijoiden määrän huomattavaa nostamista, kuten vuoden 2009 turvallisuuspoliittisessa selonteossa esitettiin. Suomen siviilikriisinhallinnan taso (noin 140 asiantuntijaa) ei toimintaympäristön vaikeutumisesta aiheutuvien kustannusten nousun vuoksi enää vastaa kansallisen strategian 150 henkilön minimitavoitetta. Valiokunta tukee sisäasiainministeriön tavoitetta kehittää kotimaanvalmiuksien tuottavuutta ja tehokkuutta.

Kriisinhallinta on turvallisuus- ja puolustuspolitiikan keskeinen keino, jolla edistetään Suomen turvallisuutta ja maailman konfliktialueiden vakautta. Sotilaalliseen kriisinhallintaan käytetään pääosin samoja voimavaroja, joita on varattu kansalliseen puolustukseen. Ulkoasiainvaliokunta korostaa aiemman kantansa mukaisesti (UaVM 5/2009 vp), että osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaan tukee puolustusvoimien yhteistoimintakyvyn kehittämistä ja kansallisen puolustuksen toimintakykyä. Sotilaallinen kriisinhallinta ja kansallisen puolustuskäyvyn ylläpitäminen ovat puolustusvoimien toisiaan tukevia toimintamuotoja. Sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin osallistumista harmitaessa ensisijainen peruste tulee olla vaikuttavuus kriisien ratkaisemiseen. Toiminnalle tulee jatkossakin varata voimavarat, jotka mahdollistavat Suomen turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamisen.

Kansallinen 1325-toimintaohjelma naisten osallistumisesta konfliktien ennaltaehkäisyyn ja rauhanrakennukseen edellyttää resursseja erityisesti koulutuksen vahvistamiseksi sotilas- ja siviilikriisinhallinnan tehtäviin lähteville. Naisten osuus siviilikriisinhallinnan asiantuntijoista on yli 35 prosenttia. Sotilaallisessa kriisinhallinnassa naisten osuus on 4 prosenttia.

Ulkoasiainvaliokunta pitää Suomen aktiivista osallistumista kriisinhallintaan tärkeänä osana turvallisuuspolitiikkaa.

Osallistumisen tasoa tulee arvioida osana ulkopoliittikan toimintalinjausten toteuttamista.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että siviilikriisinhallinnan osallistumistasoa tulee pyrkiä nostamaan määrätietoisesti. Tämä edellyttää mm. tehostettua panostusta kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Kehityspolitiikka

Hallituksen ohjelmassa ja kehyspäätöksessä todetaan, että hallituksen tavoitteena on varmistaa tasainen kehitysyhteistyön määrärahakehitys, jonka puitteissa 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuus ja Suomen kansainväliset sitoumukset voidaan saavuttaa. Tämä tavoite oli kirjattuna myös ulkoasiainministeriön tekemään talousarvioesitykseen vuodelle 2012. Hallituksen talousarvioesitys 2012 ei mainitse tasaisen kehityksen varmistamista eikä kansainvälisten tavoitteiden saavuttamista.

Talousarvion mukaan vuoden 2012 kehitysyhteistyömenot ovat 1,124 miljardia euroa, joka vastaa noin 0,56 prosentin osuutta BKTL:stä. Suomi sijoittuu OECD-maiden vertailussa korkealle, eli kahdeksanneksi. Perinteisen viiteryhämme maista Alankomaat, Luxemburg, Norja, Ruotsi ja Tanska ovat yltäneet yli 0,7 prosentin BKTL-tasoon. Valiokunta pitää kehitysyhteistyön jatkuvuuden kannalta tärkeänä, että huolimatta vaikeasta taloudellisesta tilanteesta vuodelle 2012 esitetään absoluuttista kasvua noin 50 miljoonaa euroa. Valiokunta huomauttaa, että noin 80 prosenttia tästä kasvusta (41,6 miljoonaa euroa) on tarkoitettu Suomen Kööpenhaminan ilmastokokouksessa tekemän sitoumuksen kattamiseksi. On tärkeää, että hallitusohjelman mukaisesti kansalaisjärjestöjen osuutta kaikesta kehitysyhteistyöstä kasvatetaan vuonna 2012.

Kehyspäätöksen mukaan määrärahat on tarkoitus jäädyttää vuoden 2012 tasolle vuosina 2013–2014. Vuonna 2015 määrärahoja on tarkoitus kasvattaa 21 miljoonalla eurolla. Kehyspäätöksessä todetaan, että tämä johtaa BKTL-osuuden vähentämiseen, mutta että tarkoituksena on vuoden 2013 jälkeen käyttää päästöoi-

keuksien huutokaupasta valtiolle kertyneitä tuloja ilmastorahoitukseen ja kehitysyhteistyöhön. Hallitusohjelman 0,7 prosentin tavoitteen toteutuminen vuonna 2015 edellyttäisi laskennallisten arvioiden mukaan erittäin huomattavan kertaluonteisen korotuksen osoittamista kehitysyhteistyöhön. Tämän toteutumista pidetään käytännössä epätodennäköisenä.

Ulkoasiainvaliokunta viittaa aikaisempaan kantaansa ilmastorahan lisäisyyden tärkeydestä ja korostaa, että riittävän ilmastorahoituksen turvaamiseksi tarvitaan erilaisia lähteitä mukaan lukien innovatiiviset rahoitusmekanismit ja -mallit.

Valiokunta korostaa julkisen ja yksityisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan kumppanuuksien edistämistä tehokkaana kehityspolitiikan välineenä. Valiokunta pitää tärkeänä vahvistaa yksityisen sektorin osallistumista kehitysponnisteluihin niin Suomessa kuin kehitysmaissa. Finnfundin pääoman korotusta on tarkoitus pienentää vuonna 2012 noin 33 prosenttia eli 10 miljoonaa euroa. Valiokunta on aiemmissa kannoissaan tukenut Finnfundin pääoman korotusta eikä pidä esitettyä vähennystä oikeasuuntaisena. Kehyspäätös voi saadun selvityksen mukaan vaikeuttaa valmisteltavan kehityspoliittisen ohjelman painotusten (nuorisotyöllisyys, ihmisoi-keudet, demokratia) toimeenpanoa erityisesti kahdensivulisen kehitysyhteistyön osalta. Kehyspäätös voi johtaa myös siihen, että jo tehtyjä sitoumuksia ei kaikin osin voida toteuttaa.

Valiokunta huomauttaa, että kehitysyhteistyömäärärahoilla tuetaan käytännössä myös Suomen edustustoverkon kattavuutta ja toimintaa ns. 5 prosentin määrärahalla kehityshallinnon vahvistamiseksi. Kehitysmaissa toimivien edustustojen toimintamenoista katetaan merkittävä osuus ODA-kelpoisella rahoituksella.

Ulkoasiainvaliokunta katsoo, hallituksen ta-
voin, että kehityspolitiikka on osa johdonmu-
kaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Globaali
ja kansallinen keskinäisriippuvuus on asettanut
rajat sektoriajattelulle. Kehitys on rinnasteinen
muille kansallisille politiikoille, mutta sen mer-
kitys korostuu pitkällä aikavälillä osana globaa-
litalouden vakauttamista, ilmasto- ja ympäristö-

politiikan hallintaa sekä merkittävänä ulko- ja turvallisuuspolitiikan pilarina. Köyhyys, toimeentulon ja kansalaisoikeuksien puute ja ruokaturvan epävarmuus olivat keskeisiä tekijöitä esimerkiksi Pohjois-Afrikan kansannousujen taustalla.

Ulkopolitiikka edellyttää suunnitelmallista toimintaa kansainvälisten sitoumusten toimeenpanemiseksi. Ulkoasiainvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut (viimeksi UaVM 13/2010 vp) YK:ssa ja EU:ssa sovittujen määrärahoita-voitteiden velvoittavan Suomea ja edellyttänyt, että hallitus sitoutuu yksiselitteisesti täyttämään kansainväliset minimitalvoitteet lisäämällä tarvittaessa kehitysyhteistyömäärärahoja. Valiokunta totesi kehyslausunnossaan (UaVL 2/2010 vp), että kehitysyhteistyön 0,7 prosentin tavoitteen saavuttaminen on hallituksen ja eduskunnan vastuulla ja piti tavoitetta sitovana myös nykyisen hallituksen politiikalle.

Valiokunta korostaa, että määrärahojen suuruus ei sinällään varmista kehitystä. Valiokunta on peräänkuuluttanut johdonmukaisesti kehitysyhteistyön vaikuttavuuden lisäämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitusohjelmassa korostetaan aiempaa voimakkaammin muiden politiikka-alojen johdonmukaisuutta kehitystavoitteiden kanssa. Valiokunta on pitkään korostanut kokonaisvaltaisen lähestymistavan merkitystä (viimeksi UaVM 13/2010 vp) mm. tuloksellisuuden parantamiseksi. Suomen kokonaispanoksen vaikuttavuus kasvaa, kun eri politiikkalohkot eivät ole keskenään ristiriitaisia, vaan tukevat toisiaan. Ennakoitavissa oleva kehitysmäärärahojen kasvu edesauttaa suunnitelmallisuutta ja tukee kehityspolitiikan vaikuttavuutta. Taloudellisesti vaikeina aikoina kehitysmäärärahojen johdonmukainen kasvattaminen on poliittisesti vaikeaa kaikissa maissa. OECD:n mukaan nimenomaan kehitysyhteistyöllä voitaisiin tasaannuttaa taloussuhdanteiden aiheuttamia jyrkkiä muutoksia sosiaalisesti hauraissa kehitysmaissa.

Hallitus esittää kehyspäätöksessä kehitysmäärärahoihin aiheutuneiden säästöpainneiden vuoksi päästötulojen "korvamerkitsemistä" kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamiseen.

Valiokunta huomauttaa, että johdonmukaista kehityspolitiikkaa on vaikea toteuttaa, kun määrärahojen tasainen kasvattaminen joudutaan taloudellisesta tilanteesta johtuen jättämään päästöoikeuksien huutokaupasta mahdollisesti saatavien tulojen varaan. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että kehitysyhteistyömäärärahojen kasvattamiseen löytyy Suomen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa edelleen poliittista tahtoa ja että siihen ollaan valmiita käyttämään innovatiivisia, vaikkakaan ei täysin ennakoitavia tulolähteitä.

Saadun selvityksen mukaan päästökauppatalojen ennakoitavuutta vaikeuttavat mm. seuraavat tekijät. Vuonna 2013 alkavassa päästöoikeuksien huutokaupassa ilmaisjaolla on alkuvuosina merkittävä rooli. Ilmaisjako pienenee asteittain, jolloin myös valtion huutokauppatalot kasvavat. Huutokauppatalojen arviointi on vaikeaa, koska tulot riippuvat päästöoikeuden hinnan kehityksestä. Hintatason jäädessä alhaiseksi huutokaupoista kertyisi tuloja arvioiden mukaan alle 150 miljoonaa euroa vuodessa. Toisaalta, hintatason noustessa nykyisestä tuloja voisi kertyä jopa 600 miljoonaa euroa vuodessa. Epävarmuutta tulojen suuruusluokkaan aiheuttaa myös se, että huutokauppatalojen päästöoikeuksien tarkkaa määrää ei vielä tiedetä. Lähtökohtaisesti tulot ovat yleiskatteellisia budjettitaloja, joiden käytöstä päättää eduskunta. Päästökauppadirektiivin mukaan vähintään 50 prosenttia tuloista tulisi kuitenkin käyttää ilmastotoimiin (= omat kansalliset ilmastotoimet sekä kehitysmaiden ilmastotoimien rahoittaminen). Tuloja on pyritty ennakkoon "korvamerkitsemään" myös muihin tarkoituksiin (esim. hallitusohjelma s. 9 "...päästöoikeuksien huutokauppatalojen myötä tulevaa liikkumavaraa voidaan ohjata velan maksuun ja hallitusohjelman strategisten tavoitteiden toteuttamiseen"). Päästökaupasta saatavat kertaluontoiset maksut ovat haasteellisia johdonmukaisen budjetoinnin toimeenpanossa ottaen huomioon, että Suomi korostaa pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta kumppanimaille.

Valiokunta pitää tärkeänä, että vaikeasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta

Suomi kasvattaa absoluuttisesti kehitysyhteistyömäärärahoja. Valiokunta huomauttaa, että kehyspäättös ei johda kehitysyhteistyömäärärahojen tasaiseen kasvuun eikä se siten ole linjassa valiokunnan aiempien kantojen kanssa.

Taloudellisen tilanteen vuoksi hallituksen määrätietoinen politiikka saavuttaa 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuus

vuonna 2015 on vaikeaa. Valiokunta tukee hallituksen pyrkimystä toteuttaa määräjassa Suomen sekä EU:ssa että YK:ssa tekemiä sitoumuksia.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtionvarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Timo Soini /ps
jäs. Jouni Backman /sd
Christina Gestrin /r
Ilkka Kanerva /kok
Ilkka Kantola /sd
Mari Kiviniemi /kesk
Katri Komi /kesk

Maria Lohela /ps
Ben Zyskowitz /kok
vjäs. Timo Heinonen /kok
Seppo Kääriäinen /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Tiilikainen /kesk
Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallituksen ohjelmassa ja kehyspäätöksessä vuosille 2012—2015 todetaan, että hallituksen tavoitteena on varmistaa tasainen kehitysyhteistyön määrärahakehitys, jonka puitteissa 0,7 prosentin bruttokansantulo-osuus ja Suomen kansainväliset sitoumukset voidaan saavuttaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi nykyisessä talousennusteessa ehdotetun 1,124 miljardin euron osuuden kasvattamista yli 400 miljoonalla eurola kehyskauden aikana.

Perussuomalaisten mielestä kehitysyhteistyön johtavana ajatuksena ei tule olla määritellyn BKT-osuuden saavuttaminen vaan tuloksellinen yhteistyö kohdemaan kanssa. Yhteistyön tulee aidosti ja pysyvästi vähentää kohdemaan väestön kärsimyksiä ja saada kehitysavun kohteena oleva maa tai alue taloudellisesti mahdollisimman omavaraiseksi tukien samalla sen demokraattista kehitystä. Tämä sama todetaan myös valiokunnan lausuntoehdotuksessa, valitettavasti ei kuitenkaan kehitysavun johtoajatuksena vaan lähinnä sivuseikkana.

Nykyistä kehitysavun määrärahojen tasoa tulisi perussuomalaisten mielestä leikata yleisen säästölinjan ja varjobudjettimme mukaisesti 250 miljoonalla eurolla. Pidämme kohtuuttomana sitä, että hallitus on lisännyt kehitysapumäärärahoja tilanteessa, jossa kotimaamme talous on merkittävästi heikentynyt ja jossa muilta sektoreilta leikataan rajustikin.

Kehitysavusta tulisi ensisijaisesti leikata suoria budjettitukia toisille valtioille. Pidämme kyseenalaisena sitä, että Suomen hallitus haluaa jatkaa kehitysavuksi laskettavaa, tai ylipäänsä minkäänlaista, yhteistyötä Nicaraguan diktatuu-

rihallituksen kanssa. Kehitysavun läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta tulisi tarkastella myös siten, että kehitysapu ei valu liiaksi hallinnon pyörittämiseen tai korruptioon kohdemaassa.

Kehitysapu tulisi kohdistaa ennen kaikkea pienemmille suomalaisille järjestöille, jotka toimivat kustannustehokkaasti ruohonjuuritasolla. Tuemme sitä, että luonnonkatastrofien ja tauti-epidemioiden aiheuttamaa inhimillistä hätää lievitetään suomalaisten veronmaksajien rahalla. Perussuomalaiset ei hyväksy sitä, että diktatuurit tai mitkään muutkaan epädemokraattiset hallintomuodot käyttävät kehitysapurahoja asehankintoihin tai muuhun sotavarusteluun sen sijaan, että hankkisivat koulutusta omille kansalaisilleen, maksaisivat vuosien mittaan kertyneitä ylisuuria velkojaan tai kehittäisivät alueensa infrastruktuuria ja taloudellista toimeliaisuutta omavaraisuutta tukevaksi. Tätä ei pitäisi myöskään Suomen hallituksen hyväksyä kehitysapua rahoittaessaan.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunta ei hyväksy hallituksen suunnitelmia kasvattaa nykyistä kehitysavun määrää, vaan sen sijaan ehdottaa sitä vähennettäväksi 250 000 000 eurolla, ja samalla kehottaa hallitusta asettamaan kehitysavun tehokkuuden päämittariksi käytännön tulokset kohdemaassa eikä bruttokansantuotteen 0,7 prosentin osuuden saavuttamisen Suomessa hinnalla millä hyvänsä.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 2011

Maria Lohela /ps
Timo Soini /ps